

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародні відносини: європейський вимір (V – середина XVII ст.)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма 032 «Історія та археологія» (історія)
Спеціальність 032 «Історія та археологія» (історія)
Галузь знань гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Міжнародні відносини: європейський вимір (V – середина XVII ст.)
Викладач (-і)	Мирослав Михайлович Волощук
Контактний телефон викладача	+380342596103
E-mail викладача	myroslav.voloshchuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекційні, практичні, індивідуальні завдання. Самостійна робота у широкому вимірі персональних практик студента
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС (180 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1935
Консультації	передбачаються
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Не перший рік при кафедрі всесвітньої історії функціонує напрям студій, присвячений міжнародним відносинам, відповідно до якої професорсько-викладацький склад пропонує студентам розробки із навчальної дисципліни, що хронологічно і географічно стосуватиметься країн Європи V – середини XVII ст. Серед них – міжплеменні та етнорелігійні протистояння в епоху Великого переселення народів, доби формування і функціонування Каролінгської імперії; хрестові походи (в тому числі проти язичників та єретиків), Столітня і Тридцятилітня війни тощо. Окреме місце займає блок питань з історії дипломатії і зовнішньої політики Східної Римської (Візантійської) імперії та країн Балканського півострова.</p> <p>Особливістю навчальної дисципліни є те, що студентів пропонується вийти за межі локального вивчення міжнародних відносин через призму так званої «<i>Старшої Європи</i>», а й враховувати досвід міжетнічних, міждинастичних, релігійних конфліктів у Центрально-Східній, так званій «<i>Молодшій</i>» Європі (Польща, Угорщина, Чехія, Русь, країни Балтії і Балкан тощо). Такий підхід дозволить глобальніше оцінити процеси, які відбувалися на континенті, поступово позбавитися анахронізму про неподолану цивілізаційну різницю між носіями західного і східного християнства та ін. Вивчення цієї навчальної дисципліни додасть майбутньому фахівцеві не тільки теоретичних знань із середньовічної та ранньомодерної історії, а й дозволить набути цілий перелік програмних та предметних компетентностей задля якісного і продуктивного використання своїх знань на практиці.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета та цілі курсу опираються на освітню програму першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань гуманітарні науки, спеціальності 032 «Історія та археологія» у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника, навчальний план, робочу навчальну програму та програмові вимоги. Останні включають перелік найосновніших тем, які обговорюватимуться на лекціях, готуватимуться студентами на практичних, або ж виконуватимуться як самостійна робота (конспект монографій, творчі виступи, есе, мультимедійні презентації тощо). Однак під час навчання тематика може змінюватися залежно від напрямку розвитку викладання НД. Усестороннє опрацювання запропонованих тем має надати студентів не лише широку базу знань із окресленого предмета, а й закріпити відповідні практичні навички, допомогти опанувати і застосувати загальні засади методології наукової та професійної діяльності.</p> <p><i>Завдання:</i> ознайомити студентів із головними напрямками розвитку міжнародних відносин (у їхньому найширшому контекстуальному значенні) у Європі V – середини XVII ст.; навчити використовувати у професійній і соціальній діяльності знання середньовічної і ранньомодерної історії, порівнювати їх із фактами української історії; виробити в студентів навички самостійних оцінок і власних суджень щодо розглянутих історичних проблем. Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен <i>знати:</i></p>	

– основні теорії та концепції історіографії, джерелознавства, здійснювати джерелознавчий та історіографічний аналіз зібраної інформації до історії міжнародних відносин у Європі V – середини XVII ст.;

- термінологію і наукову періодизацію;
- політичні, соціокультурні, економічні впливи на перебіг міжнародних відносин, роль династичних (роль особи в історії), кліматичних (екологічних) чинників тощо;
- діяльність історичних осіб, котрі й були провідниками міжнародних відносин у Європі окресленого проміжку часу.

вміти:

- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з міжнародних відносин у Європі V – середини XVII ст., оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини континенту і світу;
- розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності;
- розбивати історичну інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки в логіці міркувань, виявляти помилки, фальсифікації та стереотипи; а також вміти складати таблиці, схеми, графіки;
- синтезувати історичну інформацію, щоб отримати ціле з новою системною властивістю, користуючись структурно-логічними схемами;
- орієнтуватися в історичному часі і просторі, розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу, співвідносити історичні події, явища в історії міжнародних відносин у Європі V – середини XVII ст., використовувати міждисциплінарний підхід;
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських цінностей (враховуючи релігійний елемент); визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп;
- переносити систему наукових історичних знань, умінь і навичок у площину НД «Історія Середніх віків», «Історія України» та «Історія країн Західної Європи і Америки»;
- пояснити, як організовується комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретація історичних джерел (різними мовами);
- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності;
- об'єктивно аналізувати праці вітчизняних і зарубіжних вчених із проблемних питань історії міжнародних відносин у Європі V – середини XVII ст., усвідомлюючи дискусійність ряду із них;
- впроваджувати під час навчання інноваційні технології.
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях і гуманістичних цінностях; застосувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення у складних і часом непередбачуваних професійних і життєвих ситуаціях, що потребує застосування нових підходів і прогнозування та усвідомлення власної відповідальності; проводити рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміти розв'язувати проблеми, долати труднощі.
- проводити діяльність, спрямовану на використання історико-культурної спадщини України під час вивчення міжнародних відносин у Європі V – середини XVII ст. і пропагувати її через просвітницьку діяльність;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові і науково-педагогічні дослідження в окресленій галузі;
- керуватися моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховувати гендерний підхід, розуміти значення культури поважати різноманітність та мультикультурність в Україні, Європі і світі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Програмні та предметні компетентності розвиваються суміжно, в контексті виконання низки теоретичних і практичних завдань, передбачених програмовими вимогами навчальної дисципліни. У процесі їхнього виконання студент вдосконалюватиме комунікативну, лінгвістичну, інформаційно-цифрову, соціальну у громадянську компетентності, виробить навик постійно вчитися, шукати нове і вдосконалюватися у вже відомому, виростатиме у

власному соціокультурному просторі та, безперечно, володітиме широким спектром фахових, предметних компетентностей вчителя-професіонала

1. Робота з першоджерелом (належить до лінгвістичної, інформаційно-цифрової, загальнокультурної компетентності, у цілому – навчання вчитися)

Студент отримує фрагмент латиномовного документа або ж джерела на староболгарській (церковнослов'янській) доби Середньовіччя (оригінал або вже відчитана його версія – у випадку тексту на латині) задля типологізації, встановлення авторства та часу написання, вичленення незнайомої термінології (власні назви – імена, предикати, прізвиська осіб, географічні локоніми й хороніми, спеціальні поняття – уряди, адміністративну номенклатуру, етноніми тощо) та її пояснення, а також коментаря отриманого фрагмента джерела. Такий навик буде корисним під час прищеплення учням розуміння елементів наукової роботи, ознайомлення із живою історією, проникнення в її найпотаємніші глибини

2. Реферований переклад статті з іноземної мови (лінгвістична, інформаційно-цифрова, загальнокультурна компетентність, навчання вчитися, а також низка фахово-предметних: наявність системи знань із предметної області майбутньої професії, наявність основних теорій та концепцій сучасної історіографії, джерелознавства, здійснення джерелознавчого та історіографічного аналізу зібраної інформації)

Студент отримує на переклад, із власної ініціативи запропонованої іноземної мови, наукову статтю або фрагмент монографії обсягом не більше 15 сторінок, які повинен перекласти близько до тексту в учнівському зошиті, здійснивши чіткий бібліографічний її опис та перекладені сторінки. Така форма роботи не тільки виховує культуру спілкування (невербального) іноземною мовою, а й виховує у студентів знання в галузі зарубіжної історіографії, наукову етику ведення конспекту, здатність застосовувати сучасні методи і освітні технології (*online* переклади, новітні для цього гаджети тощо).

3. Опрацювання спеціалізованої музейної експозиції (належить до комунікативної, соціальної і громадянської, загальнокультурної компетентностей, у цілому – навчання вчитися)

Студент з цією метою самостійно відвідує музей, у якому присутні спеціалізовані тимчасові медієвістичні або ранньомодерні виставки чи стаціонарні покази. Його завдання передбачає опрацювання та класифікацію цієї експозиції за характерними критеріями побаченого, наприклад: війна, побут і повсякдення, господарство і ремесла, світ релігійних уявлень і міфологія, освіта і наука, символи влади та ін. (але з акцентом на міжнародний контекст). Прикінцевим варіантом підготовки є розгорнутий конспект та усний виступ. Вітається мультимедійна презентація. Такого роду робота важлива для пропагування відвідування музеїв, вміння пояснити експозицію, дати чіткий розлогий, а головне, цікавий коментар до будь-якого артефакту, прививати висококультурні цінності, вміти логістично грамотно побудувати такі відвідини музею, знати головні тематичні музеї світу, Європи і України (свого краю)

4. Археологічний артефакт (належить до лінгвістичної, інформаційно-цифрової, компетентності, компетентності у природничих науках та технологіях, загальнокультурної та екологічної компетентностей, у цілому – навчання вчитися)

У цьому випадку студент має справу із живим свідком матеріальної минувшини – окремим археологічним артефактом (музейний експонат, приватна власність, підйомний матеріал під час польових досліджень, тощо). За допомогою інструментарію спеціальних історичних дисциплін, історії Середніх віків, історії країн Західної Європи і Америки та даних археології він має навчитися атрибутувати цей предмет дослідження, датувати, пов'язати із чітким колом осіб та пояснити його використання, зіставити і порівняти з іншими типологічно схожими артефактами, вміти встановити його вартість, відчитати на ньому напис, перекласти його та прокоментувати. Студент зможе відчутти «дух епохи», торкнутися своїми руками до «живої історії», а відтак ще більше полюбити її, коли матиме справу, хоча б час від часу, із такими елементами занять. Сучасні технології дадуть змогу студентів такого роду завдання проводити *online* (інклюзивна освіта), застосовувати новітні гаджети тощо. Відвідини археологічних досліджень виховає у молоді розуміння важливості дбати про екологію краю, грамотного ведення такого роду студій.

5. Спеціалізована бібліографія (належить до циклу компетентностей за предметом, бо дає змогу студентів виробити систему знань основних теорій і концепцій сучасної історіографії, джерелознавства, здійснення джерелознавчого і історіографічного аналізу зібраної інформації. Сюди ж відносимо лінгвістичну компетентність, навчання вчитися, загальнокультурну компетентність)

З метою вироблення навичку проведення наукових студій студент повинен навчитися грамотно складати бібліографічний опис видань на різну тематику, присвячену історії міжнародних відносин в Європі V–XVII ст. З цією метою пропонується компонування в окремому конспекті списку джерел кількістю до 50 позицій з довільно обраної студентом теми. При цьому бібліографія не обов'язково мусить бути лише українською мовою.

6. Розробка туристичного маршруту відомими місцями міжнародних відносин (комунікативна компетентність, лінгвістична, громадянська, загальнокультурна компетентність, навчання вчитися та здорового способу життя, поєднана із низкою фахових)

Збір та обробка даних про перелік пам'яток з історії міжнародних відносин тієї чи іншої частини нашого краю і держави (або будь-якої сусідньої країни) мають допомогти студентові скласти мапу туристичного маршруту, чітко прописати логістику та кошторис витрат поїздки, рекламу, екскурсійну програму й дозвілля (тут присутні навички підприємницької діяльності, міждисциплінарні підходи до справи, здатність керувати групами людей та вміння себе поводити в колективі). Окреслений елемент повинен дозволити краще зрозуміти організацію і проведення пішохідних, велосипедних чи автобусних екскурсій, особливо пам'ятками, котрим властива середньовічна історія. Через участь у таких екскурсіях краще засвоюється навчальний матеріал, розвивається любов до рідного краю та його історії, загальнокультурні цінності, почуття патріотизму, свого статусу у суспільстві та вагомості власної професійної діяльності, а водночас застосування на практиці як теоретичних, так і практичних знань, вмінь, навичок, а також здатності до розуміння теоретичних і практичних засад економічної науки та підприємницької діяльності, основних особливостей сучасної світової та національної економіки, формування економічної грамотності і підприємливості.

7. Термінологічний диктант (належить до лінгвістичних, загальнокультурних компетентностей, але, насамперед, має стосунок до формування фахово-предметних)

Під час практичного заняття студент отримує комплекс термінів з історії міжнародних відносин у Європі V–XVII ст., які має вміти розлого пояснити (чимало з них латинського, грецького, арабського та іншого походження), датувати (використовуються компетентності у СІД і міждисциплінарні підходи) та чітко пов'язати з конкретними історичними подіями (причинно-наслідкові зв'язки, наявність системи знань основних теорій і концепцій сучасної історіографії, джерелознавства, здійснення джерелознавчого та історіографічного аналізу зібраної інформації; вміння їх критично аналізувати, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості), назвавши джерело чи комплекс джерел, в яких вони згадуються. Понятійно-категоріальний апарат досліджуваної доби – один із найбільш насичених, а відтак потребує кращого і простішого засвоєння.

8. Коментування документального та художнього історичного кіно (інформаційно-цифрова компетентність, навчання вчитися, загальнокультурна та низка фахових компетентностей)

Завдання студента передбачатиме складення фахового історичного коментаря до довільно обраного документального та художнього історичного фільму на тему міжнародних відносин у Європі V–XVII ст., вичленення в сюжеті історичної правди і режисерського вимислу (із добіркою пристосування предметних компетентностей, утім міждисциплінарного характеру: здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчене, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях; здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей), локалізацію місцевості розгортання ключових подій, датування їх, встановлення головних героїв, окреслення побуту та повсякдення тощо. Елемент використання кіносюжетів давно відомий, виправданий засіб з метою кращого засвоєння знань

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	30
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14
самостійна робота	136

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
4	Історія та археологія	2	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Джерела до історії міжнародних відносин V–IX ст.	4		
Тема 2. Західноєвропейський варварський світ: нові магістралі розвитку міжетнічних взаємин у V–VIII ст.	4		
Тема 3. Християнська церква в системі міжнародних відносин на зламі Античності та Середньовіччя (IV–VIII ст.)	4		
Тема 4. Міжетнічні та міжрелігійні проблеми ранньосередньовічної історії Східної Римської (Візантійської) імперії	4		
Тема 5. Основні тенденції розвитку міждинастичних відносин в «Молодшій Європі» IX–XIII ст.	4		
Тема 6. Основні напрями еволюції міжнародних відносин доби формування та розвитку Каролінгської імперії		2	
Тема 7. Хрестоносний рух доби класичного Середньовіччя. Причини та передумови формування, основні напрями розвитку. Глобальність та локальність наслідків		4	
Тема 8. «Монгольський фактор» у міжнародній політиці європейських країн XIII ст.		2	
Тема 9. «Молодша Європа» в міждинастичних відносинах та міжконфесійній конфронтації XIV ст.	2		
Тема 10. Балканські землі в міжнародних відносинах кінця XIII – першої половини XV ст.	2		
Тема 11. Дунайські монархії між Сходом і Заходом (XV–XVI ст.)	2		
Тема 12. Католицька Церква – суб'єкт загострення та вирішення міждинастичних проблем доби Середньовіччя	2		
Тема 13. Країни Західної Європи у Великих географічних відкриттях (друга половина XV–XVI ст.)	2		
Тема 14. Монархії Британських островів у міждинастичних стосунках кінця XIII–XIV ст.		2	
Тема 15. Італійські війни кінця XV–середини XVI ст.		2	
Тема 16. Тридцятилітня війна (1618–1648 рр.)		2	
Тема 17. Стратегічне моделювання. практикум			17
Тема 18. Критика історичного фільму			17
Тема 19. Історично-туристичний маршрут замками Львівщини			17
Тема 20. Зйомка документального фільму			17
Тема 21. Конспект музейної експозиції			17
Тема 22. Переклад і коментар оригінального латиномовного джерела			17
Тема 23. Тематична бібліографія			17
Тема 24. Переклад статті з іноземної мови			17
ЗАГ:	30	14	136
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання	Поточне оцінювання студентів відбувається за 100-бальною шкалою у випадку усних виступів на практичних заняттях із подальшим накопиченням балів для допуску до складання іспиту. Передбачене автоматичне		

навчальної дисципліни	виставлення екзамену за результатами роботи під час семестру. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи залежно від рівня складності завдань
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і практичні заняття та наявності не менше 50 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних, індивідуальних занять та самостійної роботи. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер
Підсумковий контроль	Залік

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: практикуються
 Академічна доброчесність: витримується у повному обсязі
 Відвідування занять – обов'язкове
 Неформальна освіта: передбачається у формі отримання самостійних завдань

8. Рекомендована література

1. Ададуров В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації. Львів, 2002
2. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ, 2000.
3. Зінченко А. Історія дипломатії від давнини до початку нового часу. навчальний посібник. Вінниця, 2002.
4. Іналджик Г. Османська імперія: Класична доба 1300–1600 рр. Київ, 1998.
5. Лінч Дж. Середньовічна Церква: Коротка історія / переклад з англійської В. Шовкун. Київ, 1994.
6. Острогорський Г. Історія Візантії. Львів, 2003.
7. Торговля на Україні XIV–середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина / упор. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. Редколегія М. Ф. Котляр та ін. Київ, 1990.
8. France J. Western warfare in the age of the Crusades 1000–1300. London : UCL Press, 2001.
9. Melnyk M. Byzantium and the Pechenegs. The Historiography of the Problem. Leiden ; Boston : Brill, 2022.
10. Pranke P., Zečević M. Medieval Trade in Central Europe, Scandinavia, and the Balkans (10th–12th Centuries). A Comparative Study. Leiden ; Boston : Brill, 2020.
11. Štih P. The Middle Ages between the Eastern Alps and the Northern Adriatic Select Papers on Slovene Historiography and Medieval History. Leiden ; Boston : Brill, 2010.
12. Varlik N. Plague and Empire in the Early Modern Mediterranean World. The Ottoman Experience, 1347–1600. Cambridge : Cambridge University Press, 2016.

Викладач _____